

Ställdalsgård, hus 4

Ställdalen 1:2, Ljusnarsbergs socken, Ljusnarsbergs kommun, Västmanland

Renovering av hus 4, år 2005-2006

Översiktlig beskrivning

Ställdalsgård byggdes ursprungligen på 1600-talet. Idag består gården av en kringbyggd gård bestående av två bostadshus och flera ekonomibyggnader. Utanför den kringbyggda gården finns ytterligare ekonomibyggnader. Ställdalsgård är ett bra exempel på hur bergsmansgårdarna utformades och byggnaderna har en traditionell utformning.

Byggnaderna på gården är mycket välbevarade och gården är sedan december år 2005 klassat som byggnadsminne.

Sedan år 2001 har arbeten pågått med att rusta de olika byggnaderna på gården. Under år 2006 har arbeten pågått med att färdigställa hus 4. Panel har spikats upp, nya fönster och dörrar har tillverkats, en eldstad har lagats och putsats, golv och tak har lagts in samt skorstenen har försetts med en gjutjärnsdel. Arbetena har skett med hjälp av statliga medel i form av byggnadsvårdsbidrag, enligt Länsstyrelsens beslut 051124 och följts av antikvarisk kontrollant. Slutbesiktning genomfördes 061004 då det kunde konstateras att arbetena genomförts på ett antikvariskt godkänt sätt med gott resultat.

Administrativa uppgifter

<i>Fastighetsbeteckning:</i>	<i>Ställdalen 1:2</i>
<i>Fastighetsägare:</i>	<i>Ahlstrom Ställdalen AB</i>
<i>Bidrag:</i>	<i>ca 75 % av den totala kostnaden, dock högst 57 500 kr</i>
<i>Byggentreprenör:</i>	<i>Komvux Kopparberg</i>
<i>Antikvarisk kontroll:</i>	<i>Örebro läns museum</i> <i>Charlotte Gustafsson, år 2005</i> <i>Charlott Hansen, år 2006</i>
<i>Utförandeperiod:</i>	<i>åren 2005-2006</i>

Länsmuseets handlingar i ärendet

<i>Diarienummer:</i>	<i>2001.220.201</i> <i>- beslut från Länsstyrelsen ang. bidrag för åtgärder på hus 4, 051124</i> <i>- handlingar i ärendet under åren 2001-2004</i>
<i>Registrerade bilder:</i>	<i>OLM_2005_11_01-22</i>

Omslagsfoto: Ställdalsgård efter åtgärder, Charlott Hansen, OLM_2005_11_14, år 2006

Utförda åtgärder

Arbetena med att renovera de olika byggnaderna på Ställdalsgård har pågått sedan år 2001. Åtgärderna på hus 4 inleddes år 2004 då byggnaden dokumenterades i form av uppmättningsritningar av Ghobad Abtin, Örebro läns museum. Timmerstommen märktes och plockades ner. En rekonstruktion av hus 4 påbörjades under hösten år 2004.

År 2005

- Grund** Grunden bestod ursprungligen av en mullbänk. I stället för en ny mullbänk lades en fuktspärr mot marken och utrymmet i grunden fylldes med lecakulor.
- Stomme** Stommen uppfördes i sin helhet på lika sätt som den ursprungliga stommen. Bitar av den ursprungliga stommen infogades i den nya.
- Tak** Det ursprungliga taket var täckt av torv som sedan provisoriskt täckts av tegel. Det befintliga taket plockades bort. Åsarna i takkonstruktionen återanvändes, brädor i dimensionen 3''5 ställdes på högkant mot åsarna som sparrar. Därpå spikades ett undertak av råspontad panel som täcktes av papp. Av det befintliga tvåkupiga lerteglet återanvändes ca hälften. Resten kompletterades med begagnat tegel av samma slag och dimension.
- Vindskivor, vattbrädor och takfotsbräda nyttillverkades och behandlades med äkta Falu ljus, slamfärg. Hängränna i galvaniserad plåt, i övrigt obehandlad, med utkast monterades.
- Skorsten** Byggnadens murstock fanns kvar. Delen ovan tak, skorstenen, var dock borta. Den murades upp på nytt.
- Fönster** Fönster nyttillverkades utifrån originalfönster och dokumentationsritningar. Arbetet utfördes av Sony Broman i Nora. Fönsterbeslagen som användes var nyttillverkade, och maskinsmidda enligt en modell från tidigt 1800-tal.

År 2006

- Fasad** Byggnaden var delvis försedd med panel. Östra gaveln var helt klädd med locklistpanel och partiet runt dörrarna på södra fasaden var klädd med både locklistpanel och slät panel. Möjligen har det suttit någon form av tak ovanför de två mittersta dörrarna. Den befintliga panelen har spikats upp på nytt och på långsidor och knutlådor kompletterats med ny panel lika den befintliga.

Fasaderna målades med äkta Falu ljus, slamfärg.

Skorsten Mats Davidsson, arbetsledare, återfann en gjutjärnsdel till en skorsten. Den var lika skorstenen på huset bredvid hus 4. Den monterades därför på skorstensfundamentet på hus 4. Det är inte säkert att byggnadens skorsten haft en sådan gjutjärnsdel, men mycket troligt.

Fönster Fönsterbågarna har målats med linoljfärg platsbruten med bensvart till en ljus grå kulör. Fönsterfodren har nytillverkats med samma profilering som de befintliga. De har målats med linoljfärg platsbruten med bensvart till en ljus grå kulör. Invändigt har fönsterfodren nytillverkats med lika profilering som de befintliga och har liksom insidan på fönsterbågarna målats med linoljfärg platsbruten med kimrök.

Dörrar Byggnaden hade tre plankdörrar. Nya dörrar tillverkades lika de befintliga. De behandlades med tjära och kimrök. Gåtar monterades i dörröppningarna samt någon av fönsteröppningarna då det ur teknisk synvinkel var det bästa alternativet.

Invändigt fanns en dörr mellan de båda rummen. Den består av en spegeldörr med fyra fyllningar, i dessa trakter tidstypisk för 1600 och 1700-talen. Den har monterats tillbaka liksom de befintliga dörrfodren. Dörren var för liten för dörröppningen och har salats på ett par centimeter i dess överkant.

Golv Ett nytt golv av furu har lagts in i det östra rummet. Byggnaden hade ett mellanbjälklag fäst med hängseljärn. Ett nytt sådant har monterats lika det befintliga. Nytt golv i furu lades sedan in på loftet, vilket utgör bottenvåningens tak. Golvsocklar till det östra rummet nytillverkades med lika profilering som de befintliga och lämnats obehandlade. Golvet i västra rummet bestod av stora stenplattor och åtgärdades ej. Under arbetets gång återfanns en skilling från 1758.

Eldstad Eldstaden i östra rummet lagades med kalkbruk och kalkades. Kalken släpper dock längst ner och eldstaden har kalkats flera gånger. Troligtvis så suger eldstaden fukt från grunden vilket orsakat problemet. Det är dock inget som påverkar byggnaden i övrigt. Eldstaden i västra rummet åtgärdades ej.

Bildbilaga

Under arbetets gång

Foto: Charlotte Gustafsson, Örebro läns museum OLM_2005_11_01-x, år 2005

Bottenbjälklaget i östra rummet.

Loftet. Murstocken och det nya golvet.

Mellanbjälklaget och det nya golvet.

Eldstaden i östra rummet innan den putsades.

Efter åtgärd

Foto: Charlott Hansen, Örebro läns museum OLM_2005_11_01-x, år 2006

Hus 4 efter renovering.

Den panelförsedda östra gaveln.

Runt de två mittersta dörrarna finns en panel vari det finns spår efter ett eventuellt skärmtak. Skorstenen består av gjutna järnplattor som bildar en fyrkantig skorsten.

Dörren mellan östra och västra rummet, inne i byggnaden. Dörren är troligtvis från 1600 eller 1700-talet.

Nyttillverkade fönster och fönsterfoder efter ursprungliga modeller samt uppmättningsritningar.

Östra rummet med nytt fönster, fönsterfoder, golv och golvfoder.

Eldstaden i östra rummet efter åtgärder. Putsen flagar längs ner troligtvis på grund av att murverket suger en del fukt från grunden.

Eldstaden i västra rummet har ej åtgärdats.

Fotoprotokoll

Acc. nr: OLM_2005_11_01-22

Plats (Gårds- by- och tätortsnamn): Ställdalsgård

Socken (eller församling): Ljusnarsbergs socken

Gata/kvarter/fastighet: Ställdalen 1:2

Kommun: Ljusnarsbergs kommun

Län: T

År: 2005 och 2006

Motiv: Åtgärder på hus 4 vid Ställdalsgård, Ställdalen 1:2

Bild 1: Loftet. Nytt mellanbjälklag och golv, år 2005.

Bild 2: Loftet. Nytt golv och undertak, år 2005.

Bild 3: Bjälklaget i östra rummet, år 2005.

Bild 4: Eldstaden i östra rummet före åtgärder, år 2005.

Bild 5: Östra rummet efter åtgärder, år 2006.

Bild 6: Eldstaden i östra rummet efter åtgärder, år 2006.

Bild 7: Detalj av fönsterfoder, år 2006.

Bild 8: Östra rummet efter åtgärder, år 2006.

Bild 9-10: Nyttillverkade dörrar, år 2006.

Bild 11-12: Nyttillverkat fönster och fönsterfoder, år 2006.

Bild 13: De två mittersta dörrarna på byggnaden. I den omgivande panelen finns spår efter ett troligt skärmtak, år 2006.

Bild 14: Hus 4 efter åtgärder, år 2006.

Bild 15-16: Ställdalsgård, år 2006.

Bild 17: Västra rummet med golv av stora stenplattor, år 2006.

Bild 18: Dörr mellan östra och västra rummet, år 2006.

Bild 19: Eldstaden i västra rummet, år 2006.

Bild 20: Dörr mellan östra och västra rummet, år 2006.

Bild 21: Östra gaveln, hus 4, år 2006.

Bild 22: Ställdalsgård, år 2006.

Fotograf: Gustafsson, Charlotte, år 2005

Hansen, Charlott, år 2006

Övrigt: diarienummer: 2001.220.201